

Nr 2.

Ankom till Riksdagens kansli den 18 maj 1913 kl. 1 e. m.

Särskilda utskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en central anstalt för pensionsförsäkringsärenden, pensionsstyrelsen.

Genom en den 25 april 1913 dagtecknad proposition, nr 298, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll föreslagit Riksdagen att, under förutsättning att Riksdagen antager lag om allmän pensionsförsäkring,

dels, med godkännande av de i samma protokoll intagna förslag till avlöningsstat samt till allmänna villkor och bestämmelser för avlöningsförmånens å ordinarie stat åtnjutande, från och med år 1914 i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till en central anstalt för pensionsförsäkringsärenden, pensionsstyrelsen, å 32,900 kronor,

dels för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1914 anvisa ett förslagsanslag av 543,100 kronor,

dels till avlöande av vissa tjänstemän i pensionsstyrelsen för tiden 1 september—31 december 1913 å extra stat för år 1914 anvisa 18,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppet;

dels ock medgiva, att av förslagsanslaget å extra stat för år 1914 Kungl. Maj:t må under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 60,000 kronor.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande proposition, får utskottet hänvisa till berörda utdrag av statsrådsprotokollet.

I betraktande av de svårigheter, som måste möta att redan för närvarande med större säkerhet kunna fastställa en detaljerad organisation av det för folkpensioneringens genomförande och handhavande

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 11 saml. 2 häft. (Nr 2.)

1

**Utskottets
yttande.**
*Organisa-
tionsplanen.*

föreslagna nya ämbetsverket, pensionsstyrelsen, finner utskottet i likhet med föredragande departementschefen, att med denna organisations definitiva ordnande ännu någon tid bör anstå, tills dess att större erfarenhet vunnits rörande pensionsförsäkringens verksamhet. Vad det nu närmast gäller synes utskottet vara att beträffande pensionsstyrelsens inrättande och organisation träffa de anordningar, som äro av nöden för att trygga ett ändamålsenligt utövande av styrelsens funktioner under den första tiden av folkpensioneringslagens tillämpning, men att samtidigt tillse, att dess organisation ej kuytes fastare än att en lämplig anpassning efter utvecklingens krav utan svårighet må kunna ske.

Utskottet finner, att Kungl. Maj:ts förslag i stort sett tagit hänsyn till vad som ur dessa synpunkter skäligen kan anses påkallat. Dock vill utskottet, med anledning av vad föredragande departementschefen anfört beträffande frågan om sambandet mellan pensionsstyrelsens organisation och en eventuell enhetlig organisation av socialförsäkringen i dess helhet, anmärka, att — då för närvarande på socialförsäkringens område beträffande samtliga andra spörsmål än pensionsförsäkringen ett revisionsarbete pågår eller bebådats — frågan om den för vårt land ändamålsenligaste organisationen för åvägabringande av en i detta avseende önskvärd enhetlighet och sammanhållning tillsvidare synes undandraga sig en mera ingående prövning. Vid socialstyrelsens upprättande uttalades visserligen den mening, att denna myndighet lämpligen kunde tjäna ett syfte av nu berörda art. Hävdandet av en dylik uppfattning bör emellertid icke leda till, att det nu föreslagna verket för folkpensioneringens administration berövas något av den rörelsefrihet, som måste vara en förutsättning för att verket på bästa sätt skall kunna tjäna sina närmaste och viktigaste uppgifter. Detta synes enligt utskottets mening möjligen kunna bli en följd av, att socialstyrelsen, såsom departementschefen uttalat, bland annat borde »beredas tillräckligt inflytande på ordnande av pensionsstyrelsens statistik». Denna statistik, vilken måste förutsättas bli av en avgörande betydelse för pensionsstyrelsens verksamhet, synes främst böra ordnas med hänsyn till pensionsförsäkringens särskilda behov och intressen. Ett bemyndigande för ett annat verk att utöva ett mer eller mindre bestämmande inflytande på denna angelägenhets ordnande inom pensionsstyrelsen synes därför icke böra ifrågasättas. Då utskottet emellertid ansluter sig till departementschefens uppfattning, att mellan pensionsstyrelsen och socialstyrelsen ett nära samarbete måste äga rum, förmodar utskottet, att vid det närmare ordnandet av detta samarbete förhållandet mellan de tvenne myndigheterna skall kunna så gestaltas,

att bådas berättigade krav på gemensamma eller ömsesidiga intressens tillgodoseende må på ett tillfredsställande sätt upprätthållas.

Vad i propositionen eljest föreslagits har givit utskottet anledning till allenast följande erinringar.

För verkets chef har föreslagits en på ordinarie stat upptagen avlöning av 15,000 kronor. Föredragande departementschefen har i anslutning härtill anfört:

Chefens lön.

»Det gäller att till denna befattning söka förvärva en man, som äger framstående erfarenhet på hithörande områden och prövade administrativa egenskaper. Valet bland dylika män torde vara ganska begränsat. I så väsentlig grad beror hela försäkringens framgång och införande i de rätta hjulspåren på chefen, att staten, även med något större uppoffring än som eljest plägar vara vanlig med avseende å chefsposten på en del andra områden, bör försäkra sig om att till förevarande viktiga förvaltningsgren kunna vinna den rätte mannen.»

Utskottet delar till fullo departementschefens uppfattning om önskvärdheten att till förste innehavare av denna befattning kunna förvärva en person med särskilt framstående egenskaper för fyllande av den krävande uppgiften. Det synes utskottet likväl ur flera synpunkter lämpligt att för vinnande av detta syfte välja en annan utväg. Det torde nämligen ej kunna förnekas, att de stora krav, som måste ställas på innehavaren av denna post, förnämligast gälla den, som första gången skall därtill utses. Den första tiden av försäkringens tillämpning kommer utan tvivel att bliva den svåraste, den tid, då det gäller att av lagen göra en levande verklighet. Det är sålunda då fråga om ett vidlyftigt organisationsarbete av ofta synnerligen krävande natur, ett arbete, som fordrar en ledare med för denna uppgifts lyckliga fyllande särskilda egenskaper. När detta arbete en gång är fullbordat och lagen kommit i ordnad tillämpning, synas de fordringar, som böra ställas på pensionsstyrelsens chef, icke behöva vara större än dem, som i allmänhet krävas av cheferna för större administrativa verk. Den avlöning å 15,000 kronor, som föreslagits för pensionsstyrelsens chef, synes då ej längre befogad, så mycket mindre som den saknar varje motsvarighet inom förvaltningen och skulle representera en helt ny lönetyp. Under sådana omständigheter torde det vara lämpligast att ordna denna avlöningsfråga så, att den normala lönen för chefen fastställes enligt samma grunder som dem, vilka gälla för generaldirektörer med en avlöning å 11,000 kronor (därav lön 7,000 kronor,

tjänstgöringspängar 3,000 kronor och ortstillägg 1,000 kronor), men att, för möjliggörande av att högre löneförmåner må kunna beredas för befattningens förste innehavare, på extra stat anvisas ett anslag av 4,000 kronor att av Kungl Maj:t för ändamålet disponeras.

För att möjliggöra en ännu större rörelsefrihet vid val av postens förste innehavare vill utskottet dessutom förorda, att, därest till chefsplatsen ifråga första gången skulle utses ordinarie innehavare av stats-tjänst, med vilken tjänst förenats gynnsammare pensionsvillkor än de för generaldirektör gällande, för sådan innehavare må medgivnas bibehållandet av de bättre pensionsförmånerna. Utskottet vill som sin mening uttala, att den framställning till Riksdagen, som för en dylik anordnings förverkligande må komma att påfordras, kan under ovan angivna förutsättningar förväntas vinna Riksdagens bifall.

*Sakkunniga
lekmän.*

Med avseende på förslaget om anställandet i styrelsen av sakkunniga lekmän för deltagande i vissa ärendens handläggning, vill utskottet, som finner en dylik anordning välbetänkt och gagnelig, allenast erinra om önskvärdheten av, att detta lekmannelement må komma att möjligast allsidigt representera skilda grenar av den för styrelsens verksamhet erforderliga sakkunskap.

*Befattnings-
havarnes
titlar.*

Beträffande befattningshavarnes benämning vill utskottet slutligen föreslå, att chefen må erhålla titeln generaldirektör, medan frågan om övriga befattningshavares benämning synes kunna anstå, tills dess större fasthet vunnits i verkets organisation.

Vad i övrigt angår den i propositionen föreslagna lönestaten för pensionsstyrelsen ävensom förslaget till allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner å ordinarie stat, vill utskottet allenast erinra, att, i överensstämmelse med vad för andra under de senare åren nyinrättade eller nyreglerade verk bestämts, torde böra dels i anm. 2 till avlönings- och omkostnadsstaten efter orden »fri bostad» införas orden »samt bränsle», dels ock stadgas, att ordinarie tjänsteinnehavare skola, där ej undantag medgives, vara tillstädes å tjänsterummet minst sex timmar varje söckendag.

**Utskottets
hemställan.**

På grund av vad sålunda yttrats hemställer utskottet, att Riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, måtte under förutsättning, att Riksdagen antager lag om allmän pensionsförsäkring:

1:o) godkänna följande stat att tillämpas från och med år 1914 för en central anstalt för pensionsförsäkringens handhavande, pensionsstyrelsen:

Avlönings- och omkostnadsstat för pensionsstyrelsen år 1914.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
<i>A. Ordinarie anslag:</i>					
1 generaldirektör och chef för pensionsstyrelsen	7,000	3,000	1,000	11,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med 600 kronor och efter 15 år med ytterligare 600 kronor.
1 ledamot	4,500	2,500	—	7,000	
1 d:o	4,500	2,500	—	7,000	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
1 d:o	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Summa kronor i ordinarie stat	—	—	—	28,900	
<i>B. Extra anslag:</i>					
Till chef (lönetillägg till förste innehavaren 4,000 kronor), tjänstemän, biträden, lokalhyra med möbler, skrivmaterialier, tryckningskostnader m. m. <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	547,100	
Summa å extra stat	—	—	—	547,100	
<i>C. Dessutom: Extra anslag,</i>					
avseende tiden 1 september—31 december 1913	—	—	—	18,000	
Summa Srum	—	—	—	594,000	

Ann. 1. Såsom pensionsunderlag skall för ledamot gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor.

Ann. 2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor.

2:o) förklara, att följande allmänna villkor och bestämmelser skola gälla för avlöningsförmånernas åtnjutande, nämligen

dels att samtliga ordinarie tjänsteinnehavare i pensionsstyrelsen skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivnas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag,

dels ock att innehavare av ordinarie befattning inom pensionsstyrelsen skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av pensionsstyrelsen eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest styrelsens ställning inom statsförvaltningen varder så förändrad, att den ej längre kan anses såsom självständig styrelse, eller därest vissa ifrågavarande styrelse tillhörande göromål överflyttas till annat verk, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk eller den anstalt, vartill göromålen överlämnas; skolande befattningshavare i pensionsstyrelsen slutligen, likaledes med bibehållande av nyssnämnda förmåner, vara underkastad att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, förflyttas till annan befattning inom förvaltningen å det sociala området;

att med ordinarie befattning inom pensionsstyrelsen icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning inom pensionsstyrelsen ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroy eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, beträffande chefen och ledamöterna, Kungl. Maj:t, och, vad angår andra befattningshavare, pensionsstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom pensionsstyrelsen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant utgår, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller utan att han kan styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänsteresor eller för beredande av semester, ledamot skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla chefsbefattningen, bestrida densamma; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall de för chefsbefattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att emellertid, därest chefen till följd av tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är under allenast några få, högst fyra dagar hindrad att sköta sin befattning, ledamot skall vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till chefsbefattningen hörande löpande göromålen;

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor samt för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid

början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att, där så utan hinder för göromålsens behöriga gång kan ske, chefen och ledamöterna äga åtnjuta semester årligen under en och en halv månad;

att envar vaktmästare i pensionsstyrelsen må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar;

att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästare, eller när det erfordras för beredande av semester åt honom, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall lön jämte ortstillägg, där sådant förekommer, utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; samt

att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning inom pensionsstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig ovan berörda villkor och bestämmelser.

3:o) i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till pensionsstyrelsen av 28,900 kronor.

4:o) för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1914 anvisa ett förslagsanslag av 547,100 kronor.

5:o) till avlönande av vissa tjänstemän i pensionsstyrelsen för tiden 1 september—31 december 1913 å extra stat för år 1914 anvisa 18,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

6:o) medgiva, att av förslagsanslaget å extra stat för år 1914 Kungl. Maj:t må under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 60,000 kronor.

Stockholm den 18 maj 1913.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMILTON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit herrar greve *H. E. G. Hamilton*, *K. H. Branting*, *S. H. Kvarnzelius*, *E. Trygger*, *G. Kobb*, frih. *G. O. R. Lagerbring*, *A. Antonsson*, *C. G. Ekman*, *A. C. Lindblad*, *J. Nilsson*, *C. G. Boberg*, *P. A. Forssman*, *C. B. Jönsson*, *D. Persson*, *S. A. A. Lindman*, greve *R. G. Hamilton*, *E. A. Nilson*, *J. B. Eriksson*, *K. R. Karlsson*, *P. Nilsson*, *A. Cederborg*, *E. I. Lindley* och *A. Westman*.
